

Hogy ropogósan érjen a cseresznye

Két cseresznyelégfaj Magyarországon

A cseresznyetermesztés legjelentősebb kártevője minden bizonnyal a cseresznyelég, mivel az általa „meglátogatott” gyümölcsök a bennük kifejlődő lárvák, a nyüvek miatt a piacon eladhatatlanok lesznek. Az Európában régóta ismert cseresznyelég mellé az utóbbi években Amerikából egy új faj is társult, nem kevés gondot okozva termesztőknek.

Az európai cseresznyeléget (*Rhagoletis cerasi*) a cseresznye- és meggytermesztés kulcskártevőjének szokás nevezni. Május folyamán emellett még a fekete cseresznye-levéltetű is okozhat további problémákat; fellépésekor súlyos esetben a levelek deformálódása figyelhető meg, vagy je-

adatai alapján). Néhány olyan helyen, ahol 2007-ben jelentősebb populációt észlelhettünk, 2008-ban az egyedszám jelentősen csökkent. A faj olyan mértékű meglepedését, hogy július folyamán súlyos kártételeket okozzon, elsősorban majd az ökológiai tényezők határozzák meg, mint ahogy ezt láttuk

A faj olyan mértékű meglepedését, hogy július folyamán súlyos kártételeket okozzon, elsősorban majd az ökológiai tényezők határozzák meg

lents mézharmattermelés szennyezheti a gyümölcsöket. Ez a levéltetűfaj azonban gazdaváltós, így a szárnyas egyedek május végén átvándorolnak galajra vagy veronikafélékre, így kártételükkel a gyümölcsösben tovább nem kell számolni.

A nem kívánt jövevény

A cseresznyelég jelentős kártétele éppen május végétől várható. A korábban, 2006 előtt észlelt kártételek az európai cseresznyelégnek tudhatók be, mivel addig csak ez a kártevő volt ismert Magyarországon. 2006-ban lényeges fordulat történt: bizonyítottan ebben az évben fordult elő először hazánkban egy rokon faj, az amerikai keleti cseresznyelég (*Rhagoletis cingulata*) károsítása. Mivel ugyanebben az évben már több helyen (az első imágók észlelése után *ad hoc* kihelyezett színcsapdákban kilenc megyében) észlelték a kártevőt, ezért szinte biztos, hogy a faj korábban is jelen volt, csupán nem volt tudomásunk róla.

Az amerikai keleti cseresznyelég az EPPO A1 listán szereplő karantén kártevő. Ez azt jelenti, hogy mindent meg kell tenni a kártevő továbbterjedésének megakadályozására. A faj 2007-ben 16 olyan gyümölcsösben volt kimutatható, ahol színcsapdák működtek, 2008-ban pedig 14 helyen, de ezek a megfigyelési pontok nem minden esetben azonosak az előző évvel (az MgSzH Központ Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság

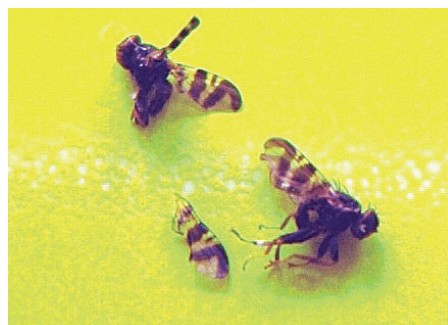
korábban az amerikai burgonyabogár vagy a közelmúltban a kukoricabogár esetében – hogy csak két példát ragadjunk ki az elmúlt évtizedekben behurcolt kártevők köréből.

Kártételük és megkülönböztetésük

A nőtények tojásaitak áltojócsovik segítségével a gyümölcs bőrszöveté alá helyezik, majd 7-8 nap tojásállá-

1. kép. A cseresznyelég lárvája, a nyű értéktelenné teszi a gyümölcsöt

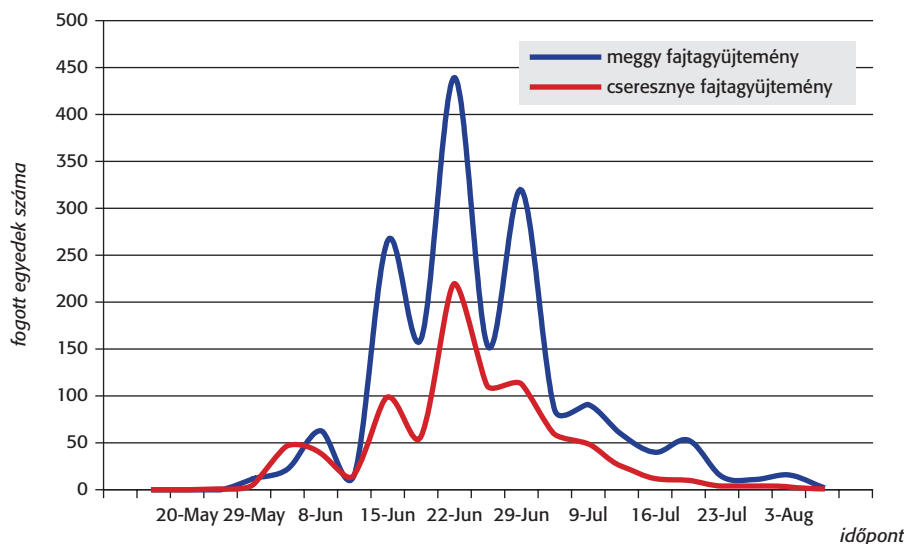
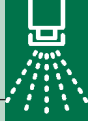
2. kép. Az európai cseresznyelég (*R. cerasi*) szárnyán a 3. és 4. fekete csík között rövid ék található

pot után kelnek a lárvák, a nyüvek, amelyek a gyümölcs belseje felé ráganak. Fejlődésük folyamán a mag körül a gyümölcs húsát pépessé rágják, és az kellemetlen ízű lesz. Maga a gyümölcs megpuhul (1. kép). A lárvák jelenléte nemcsak a friss fogyasztásnál kellemetlen, hanem a konzervipari feldolgozásnál is, mivel a gyárak, ha éppen nem kívánják a gyümölcsöt átvenni, még alacsony fertőzés mellett is sokszor e kártevőkre hivatkozva küldik vissza az árut. A két faj kártételi képe szinte azonos, csupán a kártétel megjelenésében tapasztalható időbeli eltérés. Az európai cseresznyelég főleg júniusban és júliusban, az amerikai inkább júliusban és augusztus elején károsít. A *R. cingulata* vad *Prunus* fajokon is kifejlődhet. Mindkét faj számára kedvező a szüret után a fákon maradó, le nem szedett gyümölcs.

A két cseresznyelégfaj bizonyos morfológiai bélyegeken is különbözik egymástól, ami a gyakorlatban is megkönnyíti felismerésüket, meghatározásukat. Az európai cseresznyelég szárnyán a 3. és 4. fekete csík között jellegzetes, rövid ék található (2. kép), ami az amerikai faj szárnymintázatából hiányzik. A *R. cerasi* szárnya végén V alakú rajzolat található, ami nem ágazik el. A *R. cingulata* V alakú rajzolatában a 4. csík különbözőképpen elágazik, sokszor a szárnyszéllal párhuzamos csík megszakított (3. kép). Az európai cseresznyelég mérete kisebb, az imágók 3,5-4,5 mm nagyságúak. Az amerikai keleti cseresznyelég nagyobb, 4,0-5,0 mm. E morfológiai bé-

3. kép. Az amerikai cseresznyelég (*R. cingulata*) V alakú és elágazó szárnyrajzolata

1. ábra. Az európai cseresznyelég rajzása 2004-ben, cseresznye- és meggyültetvényben

lyegek ismerete feltétlenül szükséges ahhoz, hogy tudjuk, mely faj – vagy esetleg mindkettő – károsít a gyümölcsünkben, mivel ez a védekezések időzítése miatt fontos.

Elengedhetetlen a rajzásmegfigyelés

Mind a friss fogyasztásra, mind a konzervipari célokra termesztett cseresznye- és meggy-gyümölcssel szemben követelmény, hogy cseresznyelég-fertőzöttsége 0% legyen. (Ez Észak-Amerikában, az ott őshonos cseresznyelégfajokkal szemben is követelmény.) Ennek a kívánalomnak nagyon nehéz eleget tenni.

Mit tehetünk annak érdekében, hogy a kártevő lárvapopulációt a lehető legalacsonyabb egyedszámmra csökkentjük?

Rendkívül fontos mindkét kártevő rajzásának megfigyelése az e célra szolgáló csapdákkal. Korábbi kísérleti munka során megállapítást nyert, hogy az európai cseresznyelég esetében elsősorban a sárgászöld színű, ammónium-sókat tartalmazó csalétekkel ellátott csapdák adják a legjobb fogási eredményeket. A dr. Tóth Miklóssal (MTA Növényvédelmi Kutatóintézet) közösen végzett megfigyeléseinkben azt állapítottuk meg, hogy az amerikai keleti cseresznyelég a csapda színével szemben kevésbé érzékeny kártevő, de az ammónium-sókat tartalmazó csalétekkel ellátott csapdák minden esetben több legyet fogtak. A fentiek alapján akkor járunk el leghelyeseb-

ben, hogy ha cseresznye- és meggy-gyümölcsünkben olyan csapdát helyezünk el, amely zöldessárga színű, és ammónium-sós csalétket is tartalmaz. Így nagy valószínűséggel megbízható eredményt kapunk mindkét faj jelenlétéről. Ezért a csapdákat május 10-től egészen augusztus 20-ig üzemeltetni kell, s közben, ha szükséges (ha a ragacsos felület rovaroktól jelentősen szennyezett), cserélni is kell őket. Ha a tasakban lévő ammónium-só elfogyott, az egész csapdát ki kell cserélni.

A két faj rajzásának lefolyásáról az 1-3. ábra ad tájékoztatást. Az 1. ábra az európai cseresznyelég 2004. évi rajzását mutatja cseresznye- és meggyültetvényben. A csapdák május 25-én fogták az első imágókat, és még

augusztus 16-án is találtunk európai cseresznyeléget. Ez utóbbi nem ritka jelenség, mert pl. 2008-ban is augusztus 14-én észleltük az utolsó egyedet.

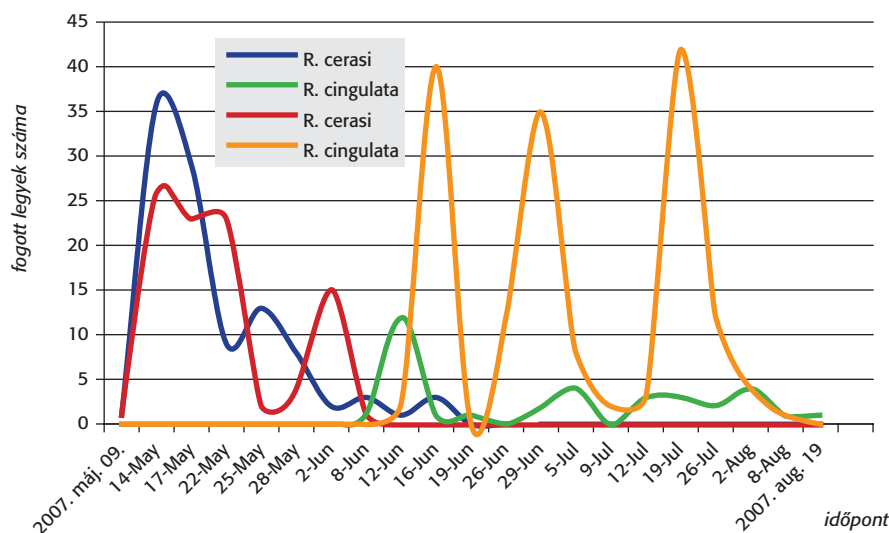
A 2. ábra a két faj rajzását mutatja két cseresznyeültetvényben, 2007-ben. Ebben az évben időben nagyon jól elkülönült a kétféle cseresznyelég repülése. Míg május hónapban és júniusban az európai cseresznyeléget észlelték a csapdák, addig június közepétől elsősorban az amerikai keleti cseresznyeléget. A 3. ábra azonos rajzásképet mutat meggyültetvényben, szintén 2007-ben. Mind a cseresznye-, mind a meggyültetvényekben több gyümölcsfajtát termesztettek.

A csapdák fogási adatainak helyes értékeléséhez szükségünk van a már említett morfológiai bélyegek ismeretére, amelyek segítségével a két faj jól elkülöníthető. A gyakorlatban a csapda értékelésekor a szárny rajzolatának vizsgálatával szokás a két fajt megkülönböztetni.

A védekezés

Mint már említettük, elsősorban a hosszan elnyúló rajzás miatt a cseresznyelég kártétele elleni védekezés nem egyszerű feladat. Így mind a közepes vagy kései érésű cseresznyék, mind az összes meggyfajta károsodhat. Már a június elején szüretelt fajták is jelentős fertőzöttséget mutathatnak.

A védekezések időpontját elsősorban a szüret ideje határozza meg. Célnk elsősorban az, hogy értékesítés-

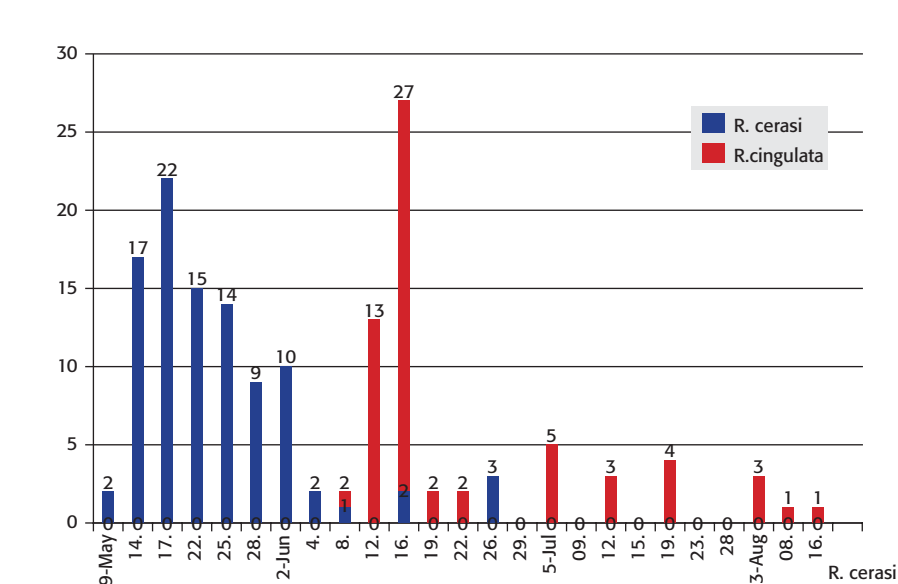

2. ábra. Az európai és az amerikai keleti cseresznyelég rajzása 2007-ben, cseresznyében

kor a gyümölcs nyüvektől (helytelenül „kukac”) mentes legyen. Nagyon fontos az élelmezés-egészségügyi várakozási idő betartása. A védelemre engedélyezett szerek jelentős részére 14 napos várakozást írnak elő, így ha nem kellő időpontban permetezzünk, akkor szinte egyhetes időtartamra is védelem nélkül maradhatnak a gyümölcsök. Számos növényvédő szer engedélyezett a cseresznyelegek ellen. Ezek közül e helyen csak azokat említjük meg, amelyek hatékonyságáról információval rendelkezünk. A hagyományos természetben is elsősorban az ún. sárga besorolású szereket javasoljuk védekezésre, így a neonikotinoidok közül az acetamiprid (Mospilan 20 SP) és tiakloprid (Calypso 480 SC) hatóanyagúakat. A piretroidok közül a deltametrin (Decis Mega), a lambda-cihalotrin (Karate 2,5 WG, Karate Zeon 5 SC) javasolható. A Németországban kedvelt dimetoát hatóanyag (Bi 58 EC, Danadim Progress) piros besorolású.

Az integrált termesztési célprogramban felhasználható szerek is elsősorban a már említett sárga besorolásúak. A Karate 2,5 WG, ill. Karate

3. ábra. Európai és amerikai keleti cseresznyelég rajzása 2007-ben, megyyben

Zeon 5 CS évente csak egyszer; kifejezetten a cseresznyelég ellen alkalmazható. A felsorolt szerek hatékonysága sajnos nem 100%-os, illetve ugyancsak sajnálatos, hogy zöld besorolású szer nincs e kártevők ellen.

Ha amerikai keleti cseresznyelégyet észleltünk a csapdában, akkor a

védekezés, annak karantén volta miatt, kötelező. Emellett ne feledkezzünk meg az agrotechnikai védelemről se: a betakarítás után a fán maradt gyümölcsöket is el kell távolítani!

Dr. Voigt Erzsébet
Érdi Gyümölcs- és Dísznövény-
termesztési Kutató-fejlesztő Kft.